

עֲנִיב, וְכַתִּיב 'כָּלֹו יִמְיָהּ בְּמוֹתָם וְשִׁנּוֹתָם בְּנִעְמִים', וְהִינוּ שְׁהִיו חַיִּיהֶם
 שְׁמַחִים וְנַעֲמִים לֹלָא שׁוּם צָרָה, וְכַתִּיב 'וְכִרְנַע שְׂאוֹל יִחְתֹּה' – שְׁהִיו
 מַתִּים בְּרַגַע אַחַד לֹלָא צַעַר וְיִסּוּרִים, וְהִיא נִרְמָה – וְטוֹבָה זֹו
 שֶׁהִשְׁפִּיעַ עֲלֵיהֶם הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, הִיא שְׁגִרְמָה לְהֵם שְׂאִמְרוּ לֹלָא
 סוּר מִמֶּנּוּ וְרַעַת דְּרִכִּיךְ לֹא חֲפִצְנֹו, מַה שְׂרִי כִי נַעֲבִדְנֹו וְמַה נִּזְעִיל כִּי
 נִפְשַׁע בּוֹ' וְיִמָּה הַתּוֹעֲלוֹת שֶׁתְּהִיָּה לִנּוּ מִכָּךְ שֶׁנִּתְפַּלֵּל אֲלֵינוּ, וּפִירוּשׁ
 הַפִּסְקוֹ, שְׂאִמְרוּ אֲנָשִׁי דוֹר הַמְּבוּל, כְּלוּם צָרִיכִין אֲנִי לֹו – לְקֹדֶשׁ
 בְּרוּךְ הוּא אֵלֵינוּ לְמִיפָה שֶׁל נִשְׁמִים – שְׁיֹוֹרִיד לִנּוּ גִשְׁמִים, וְהִרִי יֵשׁ
 לִנּוּ נְהָרוֹת וּמַעֲיָנוֹת שְׂאִנּוּ מִסְתַּפְּקִין מִהֶן וְאִינּוּ צָרִיכִים לְטוֹבוֹתָ.
 אִמְר הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, בְּמוֹכָה שֶׁהִשְׁפַּעְתִּי לָהֶן – בְּמִים, שֶׁנִּתְּנִי לְהֵם
 נְהָרוֹת וּמַעֲיָנוֹת, כִּה מְבַעֲסִין אוֹתִי, שְׁאוּמִרִים שְׂאִינִם צָרִיכִים
 לְטוֹבוֹתָ, וְכִה אֲנִי דִין אוֹתָם, שְׂנֵאֲמָר (בְּרַאשִׁית 11) 'וְאֲנִי הִנְנִי מְבִיא אֶת
 הַמְּבּוֹל מִיָּם', וְלִשׁוֹן 'וְאֲנִי' נִדְרֶשֶׁת כְּאִילוּ נִכְתָּב 'גַּם אֲנִי', כְּלוּמָר גַּם
 אֲנִי אֲדוֹן אֲתַכֶּם בְּמִים.
 רַבִּי יוֹסִי אִמְר, הַטַּעַם שֶׁנַּעֲנֹשׁ דוֹר הַמְּבוּל דּוּקָא בְּמִים, לְפִי שְׁדוּר
 הַמְּבוּל לֹא נִתְּנָא אֵלֵינוּ בְּשִׁבְלִי לְגַלְגֵּל הָעֵינִ, שְׁדוּקָה לְמִים, שְׁהִיו רּוֹאִים
 שְׁטוֹב לְהֵם בְּעוֹלָם הַזֶּה, וּמַגְבִּיהִים עֵינֵיהֶם בְּגִאוּדָה, וְהוֹלְכִים אַחֲרֵי
 עֵינֵיהֶם לְזוֹנוֹת [שְׂנֵאֲמָר (שם 11) 'וַיִּרְאוּ בְנֵי הָאֱלֹהִים אֶת בְּנוֹת הָאָדָם
 כִּי טוֹבֹת הָנָה וַיִּקְחֻן לָהֶם נָשִׁים מִכָּל אֲשֶׁר בָּחֲרוּ', לְפִיכָךְ דִּין אוֹתָן
 הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּמִים, שְׁדוּקָה לְגַלְגֵּל הָעֵינִ, שְׂנֵאֲמָר (שם 12) 'וַיִּבְקְעוּ
 כָּל מַעֲיָנוֹת תְּהוֹם רַבָּה וְאֶרְצוֹת הַשָּׁמַיִם נִשְׁתַּחֲוּ'.
 אִמְר רַבִּי יוֹחָנָן, דוֹר הַמְּבוּל, בְּלִשׁוֹן 'רַבָּה' קִלְקִלָה, וּבְלִשׁוֹן 'רַבָּה'
 נִידוּנָה, וּמִבְּאֵר רַבִּי יוֹחָנָן אֵין דְּרַבְרִין, כִּי 'רַבָּה' קִלְקִלָה, שְׂנֵאֲמָר (שם 13)
 'וַיִּרְא ה' כִּי רַבָּה רַעַת הָאָדָם, וּבְרַבָּה' נִידוּנָה, שְׂנֵאֲמָר (שם 14) 'כָּל
 מַעֲיָנוֹת תְּהוֹם רַבָּה'.
 אִמְר רַבִּי יוֹחָנָן, מִתּוֹךְ כָּל 'מַעֲיָנוֹת תְּהוֹם' שֶׁנִּתְּנָהוּ בּוֹמֵן הַמְּבוּל וְהִיו
 רּוֹתַחִים, כְּמִבּוּאָר לְחֵלֶן (ע"ה), שֶׁלִּשְׁמָה מַעֲיָנוֹת נִשְׁתַּחֲוּ מִמֶּה, הַמַּעֲיָן
 שֶׁנִּקְרָא 'בְּלוּעָה' דְּעִיר נָהָר, וְלִמִּי מְבַרְרָא – הַמַּעֲיָנוֹת הַחֲמִים
 שֶׁבְּמִרְיָא, וְעֵינֵינוּ רַבָּה' דְּעִיר בִּירָם.
 הַגְּמָרָא דּוֹרֶשֶׁת אֵין הַפִּסְקוֹסִים בַּעֲנֵן דוֹר הַמְּבוּל. נִאֲמַר בַּפִּסְקוֹ: 'כִּי
 הִשְׁחִית כָּל בָּשָׂר אֶת דְּרָכָו עַל הָאָרֶץ' (שם 15), אִמְר רַבִּי יוֹחָנָן, מִלְּמַד
 שֶׁהִרְבִּיעוּ בְּהֶמָּה עַל חֵית, וְחֵיתָ עַל בְּהֶמָּה, וְהִרְבִּיעוּ אֶת הַכֹּל – חַיּוֹת
 וּבְהֵמוֹת עַל אָדָם, וְאָדָם עַל הַכֹּל. אִמְר רַבִּי אֲבָא בַר בְּהֵנָה, וְכֹלָם
 חִזְרוּ לְהַדּוּג רַק לִבְנֵי מִינָם, חוּץ מִעוֹף אַחַד שֶׁשְׁמוֹ 'תוֹשֶׁלְמִי',
 שְׁהוּא מַזְדוּג עִם הַכֹּל.
 נִאֲמַר בַּפִּסְקוֹ: 'וַיִּאֲמַר ה' לִנֹּחַ קֵץ כָּל בָּשָׂר בָּא לִפְנֵי' (שם 16), אִמְר רַבִּי
 יוֹחָנָן, בָּא וְרָאָה כְּמָה נִדּוּל בְּחַה שֶׁל חָמֶם – גּוֹל, שְׁחֵרִי דוֹר הַמְּבוּל
 עָבְרוּ עַל הַכֹּל – עַל כָּל הַבְּעִיּוֹת, וְאָף עַל כִּי לֹא נִתְּנָה עֲלֵיהֶם
 גּוֹר דִּינָם לְהַאֲבִד מִזֶּה עוֹלָם בְּמִי הַמְּבוּל עַד שֶׁשִּׁשְׁטֹו וַיִּיחֶם בְּגוֹל,
 שְׂנֵאֲמָר (שם) 'כִּי מָלְאָה הָאָרֶץ חָמֶם מִפְּנֵיהֶם וַהֲנִי מַשְׁחִיתָם אֶת
 הָאָרֶץ'. מְבִיאָה הַגְּמָרָא פִּסְקוֹס נוֹסֵף הַמּוֹכִיחַ שֶׁנִּגְמַר דִּינָם מִחֲמַת
 הַחֲמִם: וְכַתִּיב (יחזקאל 18) 'הִתְחַמֵּם קָם לְמַטָּה רָשָׁע לֹא מִמֶּה וְלֹא
 מִמְּנוֹנָם וְלֹא מִמְּהֵמָה וְלֹא נָה בָּהֶם', אִמְר רַבִּי אֲלֵעָזָר, הַפִּסְקוֹס 'הִתְחַמֵּם
 קָם לְמַטָּה רָשָׁע' מִלְּמַד שֶׁהַחֲמִם וְקָם עֲצָמוֹ בְּמִסְלָה, וְעוֹמֵד לִפְנֵי הַקְדוּשׁ
 בְּרוּךְ הוּא, וְאִמְר לִפְנֵינוּ, רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם, לֹא מִמֶּה – אִין טוֹבָה יִצְעָת
 מִמֶּה, וְלֹא מִמְּנוֹנָם – וְלֹא מִרְבִּיּוֹ מִמוֹנָם, וְלֹא מִמְּהֵמָה – וְלֹא
 מִבְּנֵיהֶם, וְלֹא נָה בָּהֶם – אִין בְּהֵם אַחַד שֶׁנּוֹהָה וְהוֹלֵךְ אַחֲרֵי ה'. (וְאָף)
 עַל נָה נִתְּנָם גּוֹר דִּין, שְׂנֵאֲמָר 'וְלֹא נָה בָּהֶם', וְיֵשׁ לְדִרּוֹשׁ כְּאִילוּ
 נִאֲמַר 'וְלֹא נָה בָּהֶם', כְּלוּמָר אֵף נָה לֹא יִשְׂאָר בָּהֶם).
 תָּנָא דְּבִי רַבִּי יִשְׁמַעְיָא, אֵף עַל נָה שְׁהִיָּה צָדִיק נִתְּנָה גּוֹר דִּין לְהַאֲבִד
 בְּמִי הַמְּבוּל, כִּיּוֹן שֶׁהָעוֹלָם נִידוּן אַחֵר רּוּבּוֹ, וּמֵאֲחֵר שְׁרׁוּב הָעוֹלָם
 הִיוּ רָשָׁעִים הִיָּה רְאוּי לְהַשְׁמִיד אֵף אֶת הַצְּדִיקִים, אֵלֵינוּ שֶׁנִּתְּנָה מִצָּדָה חֵן
 בְּעֵינֵי ה', שְׂנֵאֲמָר (בְּרַאשִׁית 11) 'נָחֲמָתִי כִי עָשִׂיתָם, וְנָח מִצָּדָה חֵן בְּעֵינֵי
 ה', וְיֵשׁ לְדִרּוֹשׁ אֶת סְמִיכוֹת הַפִּסְקוֹסִים כְּאִילוּ נִאֲמַר 'נִחְמָתִי כִי
 עָשִׂיתָם וְנָח', שְׂאֵף עַל נָח נִיחָם ה' וְרָצָה לְאֲבֹדוֹ, אֲלֵא שֶׁמִּצָּדָה חֵן
 בְּעֵינֵי ה', וְנָח בּוֹ ה' לְפָנִים מִשּׁוֹרֶת הַדִּין.
 נִאֲמַר בַּפִּסְקוֹ: 'וַיִּנָּחֶם ה' כִּי עָשָׂה אֶת הָאָדָם בָּאָרֶץ' (שם 17), כִּי תָנָא
 – כְּשֶׁבֶא רַבִּי יוֹסִי מֵאֲרִץ יִשְׂרָאֵל אִמְר בְּבִיאוֹר הַפִּסְקוֹ, כִּי אִמְר
 הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, יָפָה עָשִׂיתָ שֶׁתִּקְנִיתִי לָהֶם לִבְנֵי הָאָדָם קִבְרוֹת

רָשָׁעִים בְּמִשְׁפָּט וְחֲטָאִים בְּעֶדֶת צְדִיקִים, וְיֵשׁ לְדִרּוֹשׁ כִּי, 'עַל כֵּן לֹא
 יָקוּמוּ רָשָׁעִים בְּמִשְׁפָּט', זֶה דוֹר הַמְּבוּל, שֶׁנִּאֲמַר בָּהֶם (בְּרַאשִׁית 18) 'כִּי
 רַבָּה רַעַת הָאָדָם בָּאָרֶץ, וְאִינִם נִשְׁפָּטִים עַל מַעֲשֵׂיהֶם, וְחֲטָאִים
 בְּעֶדֶת צְדִיקִים, אֵלֹו אֲנָשִׁי סוֹדִם, שֶׁנִּאֲמַר בָּהֶם (שם 19) 'וְאֲנָשִׁי סוֹדִם
 רָעִים וְחֲטָאִים לָהֶם מְאֹד, וְאָף הֵם לֹא יִשְׁפָּטוּ עַל מַעֲשֵׂיהֶם. אִמְרוּ לוֹ
 חֲכָמִים לְרַבִּי נַחֲמִיָּה, אֲדַרְבָּה, יֵשׁ לְדִיִּק מִלִּשׁוֹן הַפִּסְקוֹ שֶׁלֹא
 כְּדַרְבִּיךְ, שֶׁנִּאֲמַר 'וְחֲטָאִים בְּעֶדֶת צְדִיקִים', שְׂאֲנָשִׁי סוֹדִם אִינִם
 עוֹמְדִין בְּעֶדֶת צְדִיקִים, אֲבָל עוֹמְדִין בְּעֶדֶת רָשָׁעִים לְהַעֲנִשׁ עַל
 מַעֲשֵׂיהֶם.
 (מְרַגְלִים) – עֶשְׂרֵת הַמְּרַגְלִים שֶׁנִּשְׁלַחוּ עַל יַד מֹשֶׁה רַבִּינוּ לְתוֹר אֶת
 הָאָרֶץ וְהוֹצִיאוּ אֶת דִּיבַת הָאָרֶץ רַעָה, אִין לָהֶם חֵלֶק לְעוֹלָם הַבָּא,
 שְׂנֵאֲמָר (בְּמִדְבָר 18) 'וְיָמוֹתֵינוּ הָאֵלֵנָשִׁים מוֹצִיָּא דַבַּת הָאָרֶץ רַעָה בְּמִנְפָּה
 לִפְנֵי ה'', וְיֵשׁ לְדִרּוֹשׁ אֶת הַפִּסְקוֹ, 'וְיָמוֹתֵינוּ', בְּעוֹלָם הַזֶּה, בְּמִנְפָּה,
 לְעוֹלָם הַבָּא.
 דוֹר הַמְּדַבֵּר – אוֹתָם שֶׁמֵּאֲוֹת אֲלֵף שִׁינְאוֹ מִמְּצָרִים וּמָתוֹ בְּמִדְבָר,
 אִין לָהֶם חֵלֶק לְעוֹלָם הַבָּא, וְאִין עוֹמְדִין בְּדִין לְהַעֲנִשׁ, שְׂנֵאֲמָר (שם 20)
 (לֹה) 'בְּמִדְבָר הָיָה יָמָם, בְּעוֹלָם הַזֶּה, וְשֶׁם יָמוֹתֵינוּ, לְעוֹלָם הַבָּא, דְּבִרִּי
 רַבִּי עֲקִיבָא. רַבִּי אֲלֵעָזָר אוֹמַר, עֲלֵיהֶם הוּא אוֹמַר (תְּהִלִּים 11) 'אִסְפוּ
 לִי חֲסִדִּי בּוֹרְתֵי בְרִיתִי עָלֵי נָח', וְהַכּוֹנֵה בַּפִּסְקוֹ זֶה לְדוֹר הַמְּדַבֵּר,
 שֶׁכִּתְּרוֹ בְּרִית עִם ה' בְּעוֹלוֹת וּבְחַיִּים, שֶׁנִּאֲמַר (שְׁמוֹת 17) 'וַיִּצְבְּחוּ
 וַיִּבְרְכוּ אֶת הָאֱלֹהִים לְה', וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת הַדָּם וַיִּזְרֹק עַל הָעָם
 וַיֹּאמֶר הִנֵּה דָם הַבְּרִית אֲשֶׁר פָּרַת ה' עִמָּכֶם עַל כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֵלֶה',
 וּמִלִּשׁוֹן 'אִסְפוּ' מִשְׁמַע מִיתַתֶּם אֶת הַיְּתֵה מִיתָה עוֹלָמִית, אֲלֵא
 כֹּאסִיפָה בְּלָבָד, וְיַעֲמִדוּ לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא.
 עֶדֶת קֶרֶח שֶׁנִּבְלַעָה בְּאֲדָמָה, אִינָה עֲתִידָה לְעוֹלָת, שְׂנֵאֲמָר (שם 21)
 'וְחִכֵּם עֲלֵיהֶם הָאָרֶץ וַיִּאֲבְדוּ מִתּוֹךְ הַקְּהָל, וְיֵשׁ לְדִרּוֹשׁ, 'וְחִכֵּם
 עֲלֵיהֶם הָאָרֶץ', בְּעוֹלָם הַזֶּה, וַיִּאֲבְדוּ מִתּוֹךְ הַקְּהָל, לְעוֹלָם הַבָּא, דְּבִרִּי
 רַבִּי עֲקִיבָא. רַבִּי אֲלֵעָזָר אוֹמַר, עֲלֵיהֶם הוּא אוֹמַר (שְׁמוֹת א' 17) 'ה'
 מִמִּית וּמִתָּה מוֹרִיד שְׂאוֹל וְעָלָה, כְּלוּמָר אוֹתָם בְּנֵי קֶרֶח שְׁהוֹרִידִם
 ה' לְשִׁאוֹל, עֲתִידִים לְעוֹלוֹת.

גמרא

הַגְּמָרָא מְבִיאָה בְּרִייתָא בַּעֲנֵן דוֹר הַמְּבוּל: תָּנּוּ רַבָּנִן, דוֹר הַמְּבוּל,
 אִין לָהֶם חֵלֶק לְעוֹלָם הַבָּא, שְׂנֵאֲמָר (בְּרַאשִׁית 18) 'וַיִּמָּח אֶת כָּל הַיְּקוּם
 אֲשֶׁר עַל פְּנֵי הָאָדָמָה מֵאָדָם עַד בְּהֶמָּה עַד רֶמֶשׂ וְעַד עוֹף הַשָּׁמַיִם
 וַיִּמָּחוּ מִן הָאָרֶץ, וְיֵשׁ לְדִרּוֹשׁ, 'וַיִּמָּח אֶת כָּל הַיְּקוּם', בְּעוֹלָם הַזֶּה,
 'וַיִּמָּחוּ מִן הָאָרֶץ', לְעוֹלָם הַבָּא, דְּבִרִּי רַבִּי עֲקִיבָא, רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן
 בְּתֵירָא אוֹמַר, דוֹר הַמְּבוּל לֹא חִיָּין לְעוֹלָם הַבָּא, וְלֹא נִידוּנִין עַל
 חֲטָאֵיהֶם, שְׂנֵאֲמָר (שם 19) 'לֹא יִדּוֹן רוּחִי בָאָדָם לְעוֹלָם', וְיֵשׁ לְדִרּוֹשׁ
 שֶׁלֹא יִהְיֶה לָהֶם דִּין, וְלֹא תִהְיֶה בָהֶם רוּחַ, לְזִדּוֹת עִם הַצְּדִיקִים
 לְעוֹלָם הַבָּא. דְּבִרִּי אֲחֵר – דְּרֵשָׁה אַחֶרֶת עַל פִּסְקוֹ זֶה, 'לֹא יִדּוֹן רוּחִי',
 שֶׁלֹא תִהְיֶה נִשְׁמָתָן חוֹזֶרֶת לְנִדְנָה – לְמִקּוֹם בֵּית קִיבוּלָהּ, כְּלוּמָר, לְגוֹף
 שְׁהוּא מִקּוֹם הַנִּשְׁמָה, וְלֹא יִהְיֶה נִידוּנִים. רַבִּי מִנְחֵם בַּר יוֹסֵף אוֹמַר,
 אֲפִילוּ בְּשַׁעָה שֶׁתִּקְדֹּשׁ בְּרוּךְ הוּא מַחְזִיר נִשְׁמוֹת לְפָנֵיהֶם מִתִּים,
 נִשְׁמָתָן שֶׁל דוֹר הַמְּבוּל קָשָׁה לָהֶם בְּגִיחָנָם, כְּלוּמָר, לֹא זֹו בְּלָבָד
 שְׂאִינָה חוֹזֶרֶת לְגוֹף לְהַחְיּוֹת, אֲלֵא הִיא עֲצָמָה נַעֲשִׂית אֵשׁ,
 וְשׁוֹרְפֶת אֶת הַגּוֹף, שְׂנֵאֲמָר (שְׁעִיָה 18) 'תִּהְרֹו חֲשֵׁשׁ וְמוֹרֵץ, שֶׁנִּשְׂרַף
 בְּמַהֲרִירוֹת תִּלְדוּ קֶשׁ וְרוּחָם אֵשׁ תִּאֲכַלְכְּלֶם', כְּלוּמָר שֶׁהַנִּשְׁמָה עֲצָמָה
 תִּיעֲשֶׂה אֵשׁ וְתִשְׂרַף אֶת הַגּוֹף.
 תָּנּוּ רַבָּנִן, דוֹר הַמְּבוּל לֹא נִתְּנָא אֵלֵינוּ בְּשִׁבְלִי מוֹכָה שֶׁהִשְׁפִּיעַ לָהֶם
 הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְמַה כָּתִיב בָּהֶם (אֵיבִים כ"ט ט"ו) 'בְּתִיחֶם שְׁלֹוֹם מִסְּתֵר
 וְלֹא שִׁבְט אֲלֵיהֶם עֲלֵיהֶם, שְׁהִיו חַיִּים בְּשׁוּלוֹה וְלֹא פְּחוּדוּ מִשּׁוּם דְּבַר,
 וְלֹא בָא עֲלֵיהֶם שִׁבְט פּוֹרַעֲנוֹת מִה, וְכַתִּיב 'שׁוּרוֹ עָבַר וְלֹא יָגִיעַ
 תִּפְלִט פְּתָרוֹ וְלֹא תִשְׁבֵּל, שְׁשׁוּרוֹ יַעֲבֹר אֶת הַפֶּרֶה, וְלֹא יֵצֵא הַזֹּרַע
 לְחוּץ, וְתוֹלִיד פְּתָרוֹ אֶת הוֹלֵד בּוֹמְנָה, וְלֹא יָמוֹת הוֹלֵד קוֹדֵם זְמָנָה,
 וְכַתִּיב 'שְׁלַחוּ כִצָּן עוֹלֵיהֶם וַיִּלְדֵיהֶם וַיִּרְדּוּן, שְׁהִיו מִשְׁלָחוֹם אֶת
 הַתִּינוֹק בַּעַת לִידָתוֹ, שְׁמִיד הִיָּה יִכּוֹל לִלְכֹת, כִּצָּאֵן שְׁגִדְלִים מִעַצְמָם
 לֹלָא שִׁטְפִלוּ בְּגִידוֹלָם, וְכַתִּיב 'יִשְׂאוּ בְתוֹף וְכִנּוֹר וַיִּשְׁמְחוּ לְקוֹל

מונחת במקום הפוסק, שהיה ריחה מורגש יותר, וכך נח, אם היה
 חי בדורות של צדיקים, היה צדיק יותר.
 נאמר בפסוק: 'וַיִּמַּח אֶת כָּל הַיָּקוּם אֲשֶׁר עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה' (בראשית ז
 כג), מקשה הגמרא: אם אדם חטא וראוי הוא להאבד מהעולם,
 בהמה מה חטאה, ומדוע אבדה מן העולם. מתרצת הגמרא: תנא
 בברייתא משום רבי יהושע בן קרחה, מִשָּׁל לְאָדָם שְׁעֵשֶׂה חוּפָה לְבָנוֹ,
 וְהִתְקִין שֶׁם מִכָּל מִינֵי סְעוּדָה, לְיָמִים – לאחר זמן מת בנו, עֲמִיד אוֹתוֹ
 אדם (ובלבל) [ופור] את חופתו, לפי שאמר, בָּלוֹם עֲשִׂיתִי – הרי כל
 מה שעשיתי חופה זו, לא היה זה אלא בשביל בני, עֲכָשִׁיו שְׁמַת בְּנִי,
 חוּפָה לְמָה לִּי. אף הקדוש ברוך הוא כך, אָמַר, בָּלוֹם בְּרָאֲתִי בְּהֵמָה
 וְחִיהָ אֲלֵא בְּשִׁבְלֵי הָאָדָם, עֲכָשִׁיו שְׁאָדָם חוּמָא, ובא המבול והשמידו
 מעל פני האדמה, בְּהֵמָה וְחִיהָ לְמָה לִּי.
 נאמר בפסוק: 'מִכָּל אֲשֶׁר בָּחֲרָה מֵתוֹ' (שם יח כב), מדייקת הגמרא, רק
 בעלי החיים שביבשה מתו, ולא דגים שָׁבָיִם.
 דָּרַשׁ רַבִּי יוֹסֵף דָּמֶן קָסְרִי – מהעיר 'קיסרי', מֵאִי דְּבִתְיָב (איוב כד יח)
 'קל הוא על פני מים תקולל חלקתם בארץ', מלמד שְׁהָיָה נַח הַצִּדִּיק
 מוֹכִיחַ בָּהֶם – בבני דורו, וְאָמַר לָהֶם עֲשׂוּ תְשׁוּבָה, וְאִם לֹא, הַקְדוּשׁ
 בְּרוּךְ הוּא מֵבִיא עֲלֵיכֶם אֶת הַמַּבּוּל, וּמִקֶּפֶה – מציץ את נבלתכם על
 פני המים בְּיוֹקֵן – כנודות נפוחים, שְׁנָאֵמַר 'קל הוא על פני מים',
 שתהיו כדבר שהוא קל וצף על פני המים, ולא עוד, אֲלֵא שְׁלֹקֶחֶן
 מֵהֶם – מדור המבול קָלְלָה לְכָל בָּאֵי עוֹלָם, שמקללים את האדם
 שיהיה כאנשי דור המבול, שְׁנָאֵמַר 'תְּקוּלָל חֲלָקְתָם בָּאֲרֶץ'. מבארת
 הגמרא את סיום הפסוק: 'לֹא יִפְנֶה דֶּרֶךְ בְּרָמִים', מִלְּמַד שְׁהָיוּ מִפְּנִים
 דֶּרֶךְ בְּרָמִים – הולכים בדרך משובשת, כמו הדרך שבתוך הכרמים
 שיש בה קוצים.
 (אמר) וְאָמְרוּ לוֹ בְּנֵי דוּרוֹ לֵנַח, וְמִי מַעֲבָב – אם אכן יכול הקדוש
 ברוך הוא להביא עלינו את מי המבול, מי מעבבו לעשות זאת מיד.
 אָמַר לָהֶם, בְּרִידָה אַחַת – גזל אחד, כלומר אדם טוב אחד יֵשׁ לִי
 לְהוֹצִיא מֵהֶם, והוא מתושלח הצדיק, ואחרי שימות מתושלח
 יבואו עליכם מי המבול.

בָּאֲרֶץ, ופירוש הפסוק הוא ששמח ה' בכך שעשה לבני אדם קברות
 בארץ, ואינם חיים וחוטאים לעולם. מֵאִי מִשְׁמַע – כיצד מוכח
 שלשון 'וינחם' היא לשון שמחה, בְּתִיב הָכָא – נאמר כאן 'וינחם
 ה'', ובְּתִיב הָתֵם – ונאמר שם, לגבי יוסף הצדיק כשהתגלה לאחיו,
 (בראשית נ כא) 'וינחם אותם וינדר על לבם'.
 וְאִכְבָּא אֲמָרִי – ויש שדרשו פסוק זה באופן אחר, שאמר הקדוש
 ברוך הוא, לֹא יִפָּה עֲשִׂיתִי שְׁתַּקְנֵנִתִּי לָהֶם קְבֵרוֹת בָּאֲרֶץ, כי אם היו
 נשארים בחיים אפשר שהיו חוזרים בתשובה, ולפי זה 'וינחם ה' כי
 עֲשָׂה אֶת הָאָדָם בָּאֲרֶץ' היינו שכביכול התחרט ה' על כך שעשה
 לבני האדם קברות בארץ, וכיצד לומדים זאת, בְּתִיב הָכָא 'וינחם',
 ובְּתִיב הָתֵם לגבי מחילה ה' לישראל אחרי חטא העגל 'וינחם ה'
 עַל הָרָעָה אֲשֶׁר דָּבַר לַעֲשׂוֹת לְעַמּוֹ' (שמות לב יד), ושם הכוונה
 שהתחרט ה' מכוונתו לכלות את ישראל.
 נאמר בפסוק: 'אֵלֶּה תוֹלְדוֹת נֹחַ [נח איש צדיק תמים הָיָה בְּדוֹרוֹתָיו]
 (בראשית ו ט), ובביאור הלשון 'בְּדוֹרוֹתָיו' אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, בְּדוֹרוֹתָיו
 היה נחשב צדיק, כיון שכל אנשי דורו היו רשעים גמורים, ולא
 בְּדוֹרוֹת אַחֲרָיו, שאילו היה בדורות שלא היו כל כך רשעים לא
 היה נחשב צדיק. וְרִישׁ לְקִישׁ אָמַר, כוונת הפסוק לומר שאפילו
 בְּדוֹרוֹתָיו שהיו כל כך רשעים, היה נח צדיק ולא למד ממעשיהם
 הרעים, וְכַל שָׁכֵן שֶׁאֵם הִיָּה בְּדוֹרוֹת אַחֲרָיו, היה צדיק יותר.
 אָמַר רַבִּי חֲנִינָא, מִשָּׁל לְדִרְשָׁתוֹ דְּרַבִּי יוֹחָנָן, לְמָה הִדְבַּר דּוּמָה, לְחִבִּית
 שֶׁל נֹחַ שְׁהָיָה מוֹנַחַת בְּמִרְתָּפָה שֶׁל חוּמָיִן, בְּמִקְוָמָה – ליד ריחות
 החומץ הרעים, רִיחָה הַטּוֹב שֶׁל חִבִּית הֵינָן נִדְרָה וּמוֹרְגֶשׁ, אֲבָל שְׁלֹא
 בְּמִקְוָמָה – אם יוציאנה ממרתף זה ויניחנה בפני עצמה, אֵינן רִיחָה
 נִדְרָה, וכך נח, אם היה חי בדורות של צדיקים, לא היתה צדקותו
 ניכרת.
 אָמַר רַבִּי אוֹשְׁעִיָא, מִשָּׁל לְדִרְשָׁתוֹ דְּרִישׁ לְקִישׁ, לְמָה הִדְבַּר דּוּמָה,
 לְצִלּוֹתֶיהָ שֶׁל שְׁלֵיִימוֹן – ברושם משובח ביותר, שְׁהָיָה מוֹנַחַת בְּמִקְוָם
 הַמְּנוּפֶת, בְּמִקְוָמָה רִיחָה נִדְרָה, ואף שיש שם ריחות רעים ביותר
 מכל מקום מרגישים גם את ריח הבושם, וְכַל שָׁכֵן שֶׁאֵם הִיָּה

אם כן לא נפנה דרך פרטים – לא נמנע מללכת בדרכים
המשובשות, כלומר, לא נמנע מלעשות עבירות.
דרש רבא, מאי דכתיב – כיצד נדרש הפסוק (איוב יב ה) 'לפיד בוז
לעשתות שאנן נכון למועדי רגל', מלמד שיהיה נח הצדיק מוכיח
אותם – את אנשי דורו, ואמר להם דברים שהם קשים בלפידים
ועץ שמדליקים בו אש והיו אנשי דורו (בוים) [מכזין] אותו, וזה
פירוש המילים 'לפיד בוז', וילעשתו שאנן היינו שיושבים
שאננים ושקטים וחושבים מושבות רעות.
אמר לו בני דורו לנח, וכן, תיבה זו, למה אתה בונה. אמר להם,
מפני שהקדוש ברוך הוא מביא עליכם את המבול. אמרו לו, מבול
של מה, אם יביא עלינו מבול של אש, יש לנו דבר אחר ו'עלית'ה'
שמה, שאין האש שולטת בה. ואם מבול של מים, יש לנו עששיות – לוחות
הארץ הוא מביא את אותו מבול של מים, יש לנו עששיות – לוחות
של ברזל, שאנו מחפין – מכסים בהם את הארץ, ואם מן השמים
הוא מביא, יש לנו דבר ו'עקב' שמו, ואמר לה 'עקש' שמו, שהוא
מין סגסוג שנוהג על ראשיו ויספוג את כל המים. אמר להם נח, אם
ירצה הקדוש ברוך הוא הרי הוא מביא את המבול מבין עקבי
רגליכם, ואינכם יכולים לחפות את רגליכם בברזל, שנאמר (שם)
'נכון למועדי רגל'.
תנא – שנינו בברייתא, מימי המבול, היו קשים – עבים בשכבת
זרע, שנאמר 'נכון למועדי רגל'.
אמר רב הסדא, דור המבול, ברותחין קלקלו, בעבירה של זנות,
שהיו מוציאין שכבת זרע שהיא רותחת, וברותחין נידונו, שהיו מי
המבול רותחים. וראיה לכך שהיו רותחים, כתיב רבא – נאמר
כאן, לגבי המבול (בראשית ח א), 'וישבו המים וכתוב הים – ונאמר
שם, לגבי אחשוורוש (אסתר א ב), 'והמת המלך שבעה' וכמו ששם
כוונת הפסוק שהמלך נח מרתיתו, כך כאן הכוונה שהמים נחו
מרתיתתם, אך בתחילה היו רותחים.
הגמרא ממשיכה לדרוש את הפסוקים לגבי המבול: נאמר בפסוק
(בראשית ט ז), 'והי' לשבעת הימים ופי המבול היו על הארץ ויש לברר
מה מיכם של שבעת הימים הללו, שרק לאחרים התחיל המבול
לרדת. אמר רב, אלו שבעת ימי אבילות של מתושלח, ללמדך
שהספדו של צדיקים מעביר את הפורענות לבא.
דבר אחר – דרשה אחרת, הפסוק 'והי' לשבעת הימים' בא לרמז
לשבעת ימי בראשית, ללמדך ששניה עליהם הקדוש ברוך הוא סדר
בראשית, שבאותם ימים היתה הקה יוצאת ממערב ושוקעת במזרח,
ולא זורחת במזרח ושוקעת במערב כפי שנבראה בימי בראשית,
כדי שיתארו ויעשו תשובה.
דבר אחר, שקבע להם הקדוש ברוך הוא בתחילה זמן גדול לחזור
בתשובה, והם מאה ועשרים שנה, שנאמר (בראשית א ו) 'ויאמר ה'
לא ידון רוחי באדם לעלם בשגם הוא בשר והיו ימי מאה ועשרים
שנה', ואחר כך, כשעבר זמן זה ולא עשו תשובה, נתן להם הקדוש
ברוך הוא זמן קטן, והיינו אותם שבעת ימים שלפני המבול.
דבר אחר, 'לשבעת הימים', מלמד שהקדוש הקדוש ברוך הוא
באותם שבעת ימים מעין העולם הבא, כדי שידעו מה טובה מעני
מן מחמת מעשיהם הרעים.
נאמר בפסוק (בראשית א ו), 'מכל תהמה תהיה תקה לך שבעה
שבעה איש ואשתו', שואלת הגמרא: אישיות לתהמה מי אית לה –
וכי שייכת לשון 'אישות' בבהמה, והרי אין נקבה אחת המיוחדת
לזכר אחד. משיבה הגמרא: אמר רבי שמואל בר נחמני, אמר רבי
יונה, ציוה ה' שיקח שבעה שבעה מאותם בהמות שלא נעבדה
בהם עבירה – שלא נרבעו למינים אחרים, אלא הזדווגו רק עם בני
מינם.
שואלת הגמרא: מנא ידע – כיצד ידע נח באילו בהמות לא נעשתה
עבירה. משיבה הגמרא: אמר רב הסדא, שהעבירן לפני התיבה, כל
שהתיבה קוללתו – מקבלת אותו, פרידו שלא נעבדה בהם עבירה,
וכל שאין התיבה קוללתו, אלא דוחה אותו שלא יכנס אליה, בדיעו
שנעבדה בה עבירה. תירוצו נוסף, רבי אבהו אמר, לקח נח מאותן
הבאין מאליהן – מהבהמות שבאו מעצמם, וזה היה סימן שלא

נעשתה בהם עבירה.
נאמר בפסוק (בראשית ו יד), 'עשה לך תיבת עצי גפר'. מבררת
הגמרא: מאי – מהו עץ 'גפר'. אמר רב אדא, אמר רבי שילא
– אמרו בבית מדרשו של רבי שילא, זו 'מקליה', עץ ששמו כך.
ואמר לה – ויש אומרים, שזהו עץ ששמו 'גולמיש'.
נאמר בפסוק (שם טו), 'וצוה תעשה לתיבה' ומהו אותו 'צוהר', אמר
רבי יוחנן, אמר לו הקדוש ברוך הוא לנח, קבע בה – בתיבה, אבנים
טובות וקלילות, כדי שיהיו מאירות להם בצדדים.
'ואל אמה תכלה מלמעלה' (שם), כלומר, שיהיה גג התיבה בנוי
בשיפוע, עד שבראש התיבה יהיה רוחב אמה בלבד. מבארת
הגמרא את הטעם לכך, דכתיב [הוא] דקיימא – כיון שרק באופן
כזה התיבה יכולה להתקיים, שאילו היה רחבה למעלה כרחבה
למטה לא היתה יכולה לעמוד, אלא מתהפכת לכאן ולכאן.
'ותחתים שנים ושלשים תעשה' (שם), תנא – שנינו בברייתא,
המדורים התחתיים, היו לזבל, המדורים האמצעיים, לבהמה.
והמדורים העליונים, לאדם.
'וישלח את העורב' (שם טז), אמר ריש לקיש, תשובה ניצחת – שאין
מה להשיב עליה, השיבו העורב לנח, וכך אמר לו, רבך – הקדוש
ברוך הוא שונאני, ואף אתה שנאתני, והראיה לכך, רבך שונאני,
שהרי אמר לך מן המהורין להכניס שבעה, ואילו מן הממאים רק
שנים. ואתה שנאתני, שאתה מניח מניין מנין – שאתה נמנע
מלשלוח אל מחוץ לתיבה את אחד העופות הטהורים, שיש ממנו
שבעה, ואף אם יקרה לו איהו נזק יאסור עוד ששה, ואתה שולח
מנין שנים, ואם פוגע בי שר תמה או שר צנה – אם אחלה מחמת
חוס או קור, ואמות, האם לא נמצא העולם חסר בריה אחת, ומוכח
שאתה שונאני ולא איכפת לך אם יחסר העולם ממין זה. והמשיך
העורב ואמר לנח, או שפא אתה שולחני כיון שלאשתי אתה צריך,
להדוק לה. אמר לו נח, רשע, בפותר לי – באשתי, שהיא מותרת
לי בדרך כלל, נאמר לי לשמש בתיבה, וכמו שיבואר להלן, אם כן
בנאסר לי – במין העורב שהוא אסור לאדם תמיד, לא כל שכן
שאני אסור.
מבררת הגמרא: ומנלן דנאסרו – ומנין שנאסרו נח ובניו לשמש
מיטתם בתיבה. מבארת הגמרא: דכתיב (שם יח) 'ובאת אל התיבה
אתה ובניך ואשתך ונשי בניך אתך', וכתוב (שם טז) 'אם מן התיבה
אתה ואשתך ובניך ונשי בניך אתך', ואמר רבי יוחנן, מיכן אמרו –
מכך שבשנכנסו לתיבה כתבה התורה את האנשים לחוד ואת
הנשים לחוד, וכשיצאו כתבה אותם בלשון איש ואשתו, וזה
ללמד שמשעה שנכנסו לתיבה נאסרו בתשמיש המטה.
תנו רבנן, שלשה שמשו בתיבה, וכולם לקו. והשלשה הם, כלב,
ועורב, וחס בן נח. מבארת הגמרא במה לקו, כלב נקשר – שאחר
הבעילה אינו יכול להשמש מהנקבה. ועורב, רק – יורק את זרעו
מפיו לפי הנקבה, ואינו משמש בדרך כל הארץ. חס, לקח בעורו,
שיצא ממנו כוש, שעורו שחור.
'וישלח את היונה מאתו לראות הקלו המים' (שם טח), אמר רבי
ירמיה, מכך שנאמר ששלח את היונה מאתו, ולא נאמר כך לגבי
שילוח העורב, משמע שהיתה היונה אצלו, ומכאן יש ללמוד
שדירתן של עופות טהורים היא עם הצדיקים.
'והנה עלה זית מרף בפינה'. אמר רבי אלעזר, מדוע נקטה התורה
לשון 'בפינה', אמרה בכך היונה לפני הקדוש ברוך הוא, רבוננו של
עולם, יהיו מזונותי מרויים צית וספורים בדרך, שאוכל ללקטם
בעצמי, ואל יהיו מתוקים בדרך וספורים בדרך, ויהיו בזמן
שהיתה בתיבה, שנח היה נותן לה את מזונותיה.
שואלת הגמרא: מאי משמע – מהיכן ניתן ללמוד דהאי 'מרף'
לישנא דמזוני הוא – ש'מרף' הוא לשון מזונות, דכתיב (משל ח ט)
'המרפני להם חוקי', והיינו שביקש שלמה שיתן לו הקדוש ברוך
הוא את מזונותיו כפי צרכו.
'ומשפחותיהם יצאו מן התיבה' (בראשית ח ט), אמר רבי יוחנן מכך
שנאמר 'ומשפחותיהם' יצאו מן התיבה, ולא 'הם' יצאו מן התיבה,
מוכח שהיו בתיבה משפחות משפחות, כלומר כל מין של בעלי

1 חיים היה במדור בפני עצמו, ולא היו כולם מעורבים יחד.
 2 הגמרא מביאה את דברי שם בן נח: **אמר רב חנא בר ביזנא, אמר**
 3 **ליה אליעזר** עבד אברהם **לשם רבא** – לשם הגדול, כלומר 'החשוב',
 4 בנו של נח, **בתיב 'למשפחותיהם יצאו מן התיבה'**, כלומר שלא היו
 5 כולם מעורבים יחד בתיבה, ואוכלים יחד מאכל אחד, אלא היו
 6 מחולקים למשפחות משפחות, ואם כן, **אתון היכן היתון** – כיצד
 7 הייתם יכולים להכין לכל בהמה וחיה את האוכל שהיא זקוקה לו,
 8 בזמן שהיא זקוקה לאכול. **אמר ליה שם**, אכן **צער גדול היה לנו**
 9 **בתיבה, בריה שדרבה להאכילה ביום, האכלנוה ביום. ובריה שדרבה**
 10 **להאכילה בלילה, האכלנוה בלילה**.
 11 הוסיף שם וסיפר לאליעזר, **האי זקיתא** – אותה בריה ששמה
 12 'זקית', **לא הוה ידע אבא מה אכלה** – לא ידע נח אבי איזה מאכל
 13 היא אוכלת, **יומא חד הוה יתיב וקא פאלי רמונא** – יום אחד ישב
 14 נח וחתך רימון לידה, **נפל תולעתא מינה, ואכלה** – נפלה תולעת
 15 מהרימון, והזיקת אכלה אותה, **מיכן ואילך** – מאותו זמן והלאה,
 16 **הוה נביל לה חיוורא** – מגבל ולש לה טובין במים, **כי מתלע** –
 17 כשהיה מתלע, **אכלה** – היתה אוכלת את התולעים.
 18 עוד סיפר לו שם, **אריא אישטא זינתיה** – האריה, חום גופו שבא לו
 19 מחמת חוליו וזה השביע אותו, ולכן לא היה דורס ואוכל מהבהמות
 20 והחיות שהיו בתיבה, **דאמר רב, לא בציר משיטא ולא מפ' מתריסר**
 21 **זינא אישטא** – לא פחות משהו ימים, ולא יותר משנים עשר יום,
 22 יכול חום הגוף של החולה לזון אותו, שלא יצטרך לאכול.
 23 המשך שם וסיפר, עוף ששמו **אורשינה**, ובלשון המקרא הוא קרוי
 24 'חול', **אשכחיניה אבא דגני בספנא דתיבותא** – מצאו אבא כשהוא
 25 ישן בחדרו הספון ומתוקן לו בתיבה, **אמר ליה אבא לאותו עוף, לא**
 26 **בעית מזוני** – האם אין אתה רוצה מזונות, ומדוע אינך תובעם. **אמר**
 27 **ליה אותו עוף, חזיתיה דהות טרידא, אמניא לא אצערך** – ראיתי

28 שאתה טרוד בהאכלת שאר בעלי החיים, ואמרתי בליבי שלא
 29 אצערך לבקש ממך מאכלים גם עבורי. **אמר ליה נח, יהא רעוא**
 30 **דלא תמות** – יהי רצון שלא תמות לעולם, **שנאמר (איוב כט יח) 'ואומר**
 31 **עם קני אנני ובחול ארבה ימים'**, והיינו שה'חול' מרבה ימים יותר
 32 מכל בעלי החיים, שאינו מת לעולם.
 33 **אמר רב תנא בר לואי, אמר שם רבא** – שאלו שם הגדול, בן נח,
 34 **ל'אליעזר עבד אברהם, כי אתו עליכו מלכי מורח ומערב** – כשבאו
 35 להלחם בכם כל מלכי העולם, בשעה שנלחם אברהם בארבעת
 36 המלכים ששבו את לוט, **אתון היכי עבידיתו** – מה הייתם עושים,
 37 שהצלחתם לנצחם. **אמר ליה אליעזר, אייתי הקדוש ברוך הוא**
 38 **לאברהם ואותביה מימיניה** – נטל הקדוש ברוך הוא את אברהם
 39 אבינו והושיבו לימינו, **והוה שדיני עפרא והוה חרבי** – והיינו זורקים
 40 על האויבים עפר מן האדמה, והיה העפר נהפך לחרבות, וכן היינו
 41 משליכים עליהם גילי – קש, והוה גירי – והיה נעשה לחיצים.
 42 **שנאמר (תהלים ק"א) 'מזמור לדוד נאם ה' לאדוני שב לימיני עד אשית**
 43 **אויביך הדום לרגליך'**, ומכאן לומדים שהושיב ה' את אברהם
 44 לימינו, **ובתיב (ישעיה מא ב) 'מי העיר ממזרח צדק וקראוהו לרגלו יתן**
 45 **לפניו גוים ומלכים ירד יתן כעפר חרבו בקש נדף קשתו'**, ו'ממזרח'
 46 זה אברהם, שבא מארם נהריים שהיא במזרח, ויש לפרש את
 47 הפסוק 'יתן כעפר חרבו' כאילו נאמר 'יתן העפר חרבו', ו'בקש נדף
 48 קשתו' היינו שהעפר היה חרבו והקש הנדף היה לקשתו, שנהפך
 49 לחיצים.
 50 מספרת הגמרא מעשה באותו ענין: התנא ששמו **נחום איש גם זו**,
 51 **הוה רגיל דכל דהוה סלקא ליה** – היה רגיל שכל דבר שקורה לו,
 52 אף אם הוא נראה כרעה, **אמר גם זו למזבה, יומא חד בעו (וישראל)**
 53 **לשדודי דורין לקיסר** – יום אחד רצו היהודים לשלוח מתנה לקיסר,
 54 **אמרי, בחדרי**